

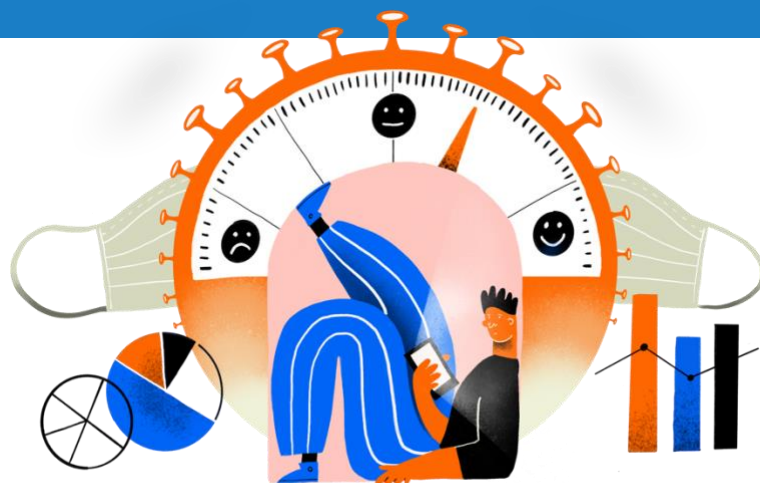
RAPPORT 18

Vaccinatiebereidheid en motivatie

The Motivation barometer

Auteurs (in alfabetische volgorde): Sofie Morbée, Omer Van den Bergh, Maarten Vansteenkiste, Joachim Waterschoot

Referentie: Motivationbarometer (14 december, 2020). Vaccinatiebereidheid en motivatie. Gent, België.

De coronacrisis komt stilaan in een nieuwe fase na het positieve nieuws van het vaccinatiefront. De resultaten van diverse vaccinontwikkelaars zijn beloftevol en zorgen voor licht aan het einde van de donkere coronatunnel. Tegelijkertijd rijzen er talrijke nieuwe uitdagingen. Niet enkel moet de bevolking gemotiveerd worden om zich nog een lange tijd aan de maatregelen te houden, ze moet ook gemotiveerd worden om zich te laten vaccineren. Een minimale vaccinatiegraad van 70% is de doelstelling om voldoende groepsimmunitet op te bouwen. Maar hoeveel procent van de bevolking wil zich vandaag laten vaccineren? Speelt motivatie hierbij een rol en wat houdt mensen tegen om zich te laten vaccineren? Ten slotte, welke personen kunnen de vaccinatiebereidheid beïnvloeden en welke obstakels kunnen we best wegnemen? In dit rapport gaan we voor het eerst in op deze thema's, die in de jongste golf van Vlaamse respondenten (N = 6056; gemiddelde leeftijd = 48; 63% vrouwen) binnen de motivatiebarometer werden bevroegd.

Take homeboodschappen

- De vaststelling dat vandaag reeds 56% van de bevolking bereid is om zich te laten vaccineren, stemt ons hoopvol. Dat 57% andere personen wil stimuleren hetzelfde te doen is een goede zaak, want op deze manier kan vaccinatie de norm worden in onze samenleving.
- Vrijwillige motivatie is een sterke voorspeller van de bereidheid om zich te laten vaccineren en de rol van vaccinatieambassadeur op te nemen. Deze motivatie is gericht op solidariteit en het algemeen belang.
- Gebrek aan vertrouwen in het vaccin is de sterkste voorspeller om het niet te doen. Ook vaccinatiedruk voorspelt onze vaccinatiebereidheid negatief.
- Dat personen die bereid zijn om zich te laten vaccineren de maatregelen meer zouden overtreden, wordt niet bevestigd.
- Oudere personen zijn meer bereid om zich te laten vaccineren, maar ook jongvolwassenen hebben een grotere bereidheid dan middelbare volwassenen. Hoger opgeleide personen vertonen ook een positievere houding.
- Huisartsen, wetenschappers en apothekers oefenen bij alle doelgroepen de grootste impact uit in het stimuleren van de vaccinatiebereidheid.

Beleidsimplicaties

- Versterk het vrijwillig engagement tot vaccinatie door de voordelen voor anderen en jezelf in de verf te plaatsen en een motiverende communicatiestijl te gebruiken.
- Communiceer transparant over de ontwikkeling, doeltreffendheid en neveneffecten van de vaccins om het vertrouwen te stimuleren.
- Na de medisch meest kwetsbare groepen en mensen uit de zorgsector is het wenselijk om iedereen de kans te geven zich te laten vaccineren op basis van vrije wil zodat de meest gemotiveerden bij de eersten zullen zijn. Vaccinatiedruk zal verzet uitlokken.
- Schakel apothekers, huisartsen en wetenschappers in als sleutelfiguren in de communicatie en voorzie training in motiverende gespreksvoering.

Vraag 1: Wat is onze houding ten opzichte van vaccinaties?

Om de houding van deelnemers ten opzichte van vaccinatie in kaart te brengen, werden vier vragen gesteld:

1. **Vaccinatiebereidheid:** Als je de gelegenheid had om je volgende week te laten vaccineren tegen COVID-19, wat zou je dan beslissen?
2. **Stimulerende rol:** Zou je anderen aanmoedigen om zich te laten vaccineren?
3. **Ambassadeurrol:** Zou je meewerken aan een vaccincampagne?
4. **Verplichting:** Vind je dat vaccinatie moet verplicht worden?

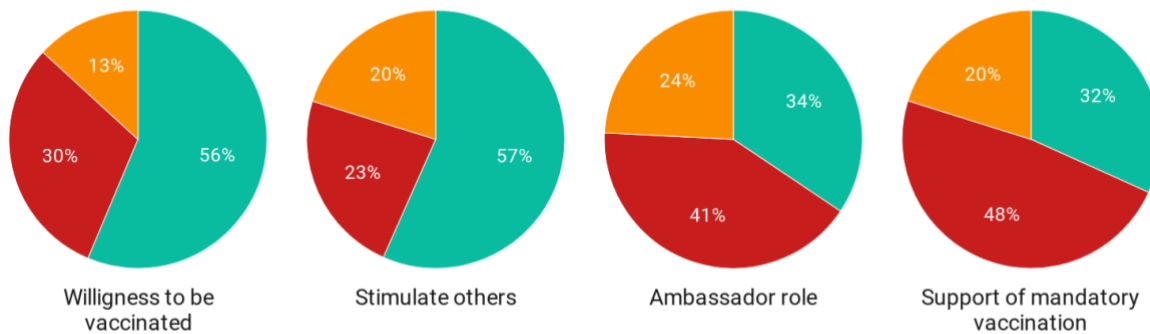
De bereidheid van deelnemers om zich te laten vaccineren blijkt sterk te variëren. Terwijl sommigen erg overtuigd zijn en het onmiddellijk zouden doen, zouden andere pertinent een vaccin weigeren. De procentuele verdeling van de vaccinatiebereidheid is terug te vinden in Figuur 1¹. 56% zegt direct of vrijwel direct over te gaan tot vaccinatie als ze daartoe de kans zouden krijgen, terwijl 57% anderen zou stimuleren om hetzelfde te doen.

¹ Omdat de steekproef qua sociodemografische samenstelling niet representatief is voor de Vlaamse bevolking werd hiervoor gecorrigeerd bij het berekenen van deze percentages.

Figuur 1. Attitude tegenover vaccinatie.

Coronastudy, Ghent University

Agree Disagree Neutral

N = 6056

Verder vertoont 1/3de zich bereid om als publieke vaccinatieambassadeur te fungeren en vindt 1/3de dat zich laten vaccineren beter kan verplicht worden.

Conclusie 1: De vaststelling dat vandaag reeds 56% van de bevolking bereid is om zich te laten vaccineren, stemt ons hoopvol. Dat ook 57% anderen wil stimuleren is een goede zaak, want op deze manier kan vaccinatie de norm worden in onze samenleving.

Vraag 2: Welke motiverende factoren voorspellen vaccinatiebereidheid?

Hoewel 56% van de bevroegde personen bereid is om zich te laten vaccineren, zijn sommigen meer en anderen minder bereid. Verschillende motiverende en demotiverende factoren werden daarom in kaart gebracht (zie kader hieronder; items in appendix). Deze verschillende motivationele aspecten hangen op een logische wijze samen. Hoe groter de vrijwillige motivatie, hoe kleiner de 'moet'-ivatie, hoe beperkter het ervaren ongemak en wantrouwen en hoe kleiner het verzet tegen vaccinatie. Voor 'moet'-ivatie wordt net een omgekeerd patroon vastgesteld. Ge-'moet'-iveerde personen zien allerlei obstakels om zich te laten vaccineren en zijn dus eerder gedemotiveerd. In figuur 2 worden de gemiddelde scores weergegeven. De vrijwillige motivatie is - gelukkig - sterker aanwezig dan de 'moet'-ivatie, terwijl wantrouwen de meest uitgesproken demotiverende factor is. Interessant is ook dat de moeite die mensen moeten doen minder aanwezig is. Wat verder in het oog springt is dat de meningen erg verdeeld zijn: er zijn bijvoorbeeld personen die erg overtuigd zijn en een groot vertrouwen hebben in de doeltreffendheid van het vaccin, terwijl anderen het vaccin net hardnekkig wantrouwen.

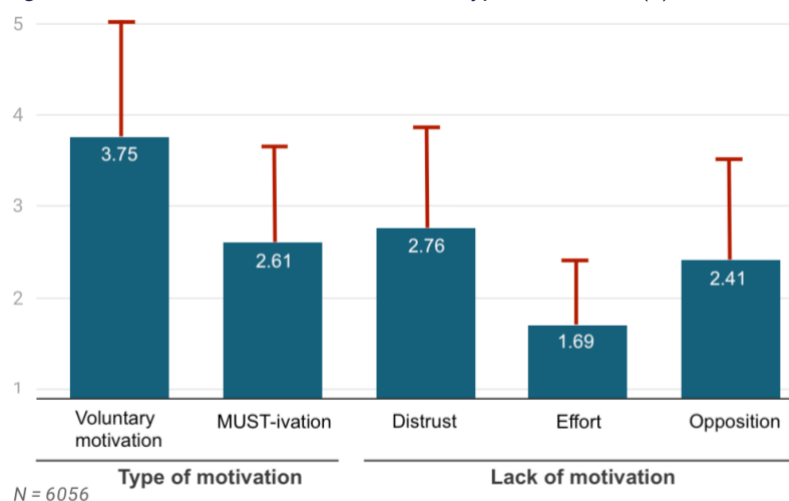
Motivationale aspecten:

- **Vrijwillige of autonome motivatie:** drukt de mate uit waarin men ten volle overtuigd is van de meerwaarde en noodzaak van vaccinatie, bijvoorbeeld omdat het bescherming biedt voor zichzelf, naasten, of de populatie.
- **'Moet'-ivatie of gecontroleerde motivatie:** drukt de mate uit waarin men zich verplicht voelt om zich te laten vaccineren, bijvoorbeeld omdat anderen dit verwachten of om kritiek te vermijden.
- **Moeite** drukt de mate uit waarin zich laten vaccineren een grote inspanning vergt.
- **Wantrouwen** drukt de mate uit waarin men de doeltreffendheid van het vaccin of de persoon die vaccinatie aanbeveelt, wantrouwt.
- **Verzet** drukt de mate van verzet uit tegen de overheid die men als bemoeizuchtig ervaart en de door haar genomen maatregelen buitensporig vindt.

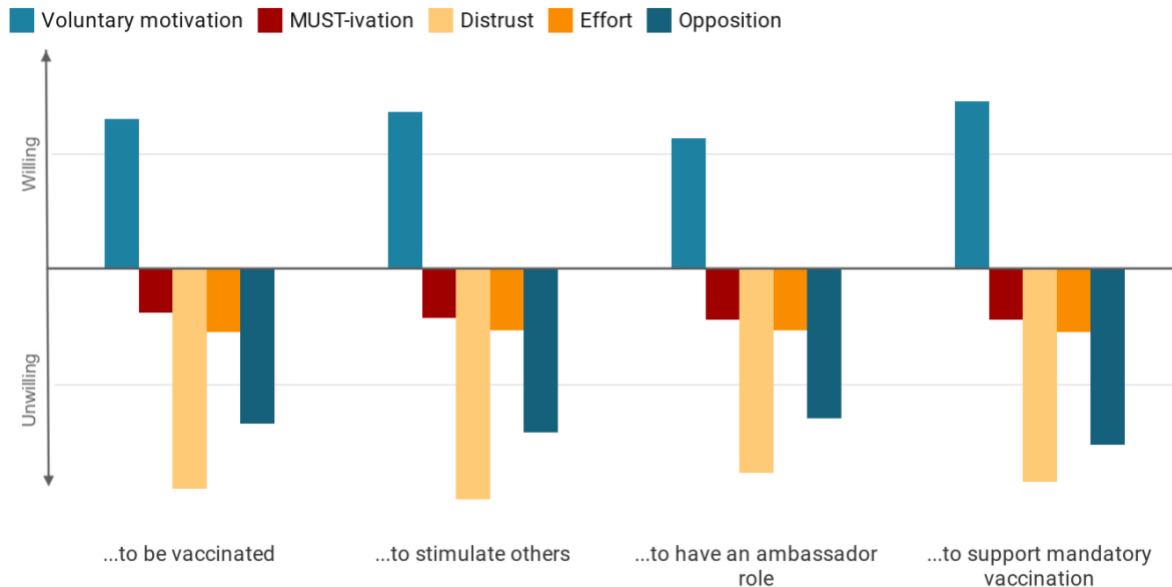
Deze verschillende (de)motiverende factoren spelen een sleutelrol in het verklaren van de vaccinatiebereidheid van respondenten. Twee factoren springen eruit. Zo is vrijwillige motivatie de belangrijkste voorspeller waarom men zich wil laten vaccineren, terwijl wantrouwen over het vaccin de belangrijkste voorspeller is om het niet te doen. Ook verzet tegen een bemoeizuchtige overheid is een belangrijke reden om zich niet te laten vaccineren (figuur 3). Hetzelfde patroon maar minder uitgesproken kan opgemerkt worden voor de moeite die men moet doen om een vaccin te krijgen. Ook vaccinatiedruk blijkt de bereidheid tot vaccinatie te verkleinen.

Interessant is dat vrijwillig gemotiveerde personen het niet enkel voor zichzelf doen. Ze willen ook anderen stimuleren hetzelfde te doen en ze zijn zelfs bereid om in een vaccinatiecampagne als ambassadeur te fungeren. Ze willen dus ook hun naasten en de bevolking stimuleren om zich te laten vaccineren.

Figuur 2. Gemiddeldes met error bars voor types vaccinatie (a)motivatie

Figuur 3. (On)bereidheid om zich te laten vaccineren in voorspelling van type motivatie.

N = 6056

Conclusie 2: Vrijwillige motivatie is een sterke voorspeller van de bereidheid om zich te laten vaccineren en de rol van vaccinatieambassadeur op te nemen. Deze motivatie is gericht op solidariteit en het algemeen belang. Gebrek aan vertrouwen in het vaccin is de sterkste voorspeller om het niet te doen. Ook vaccinatiedruk voorspelt de bereidheid tot vaccinatie negatief.

Vraag 3: Leven vaccinatiebereidwillige personen de maatregelen minder na?

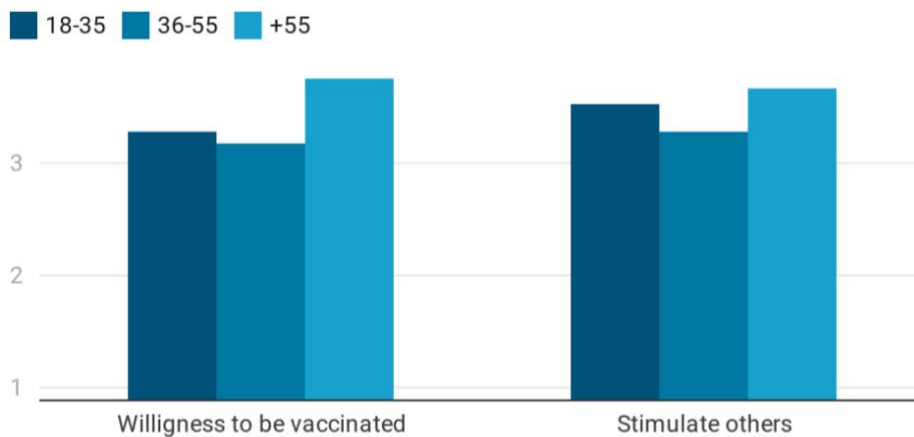
Eén vraag die vandaag leeft, is of het vooruitzicht op vaccinatie er niet voor zorgt dat we de maatregelen minder naleven. Hoewel deze vraag in principe opvolging van een steekproef over de tijd vereist, blijkt alvast uit deze cross-sectionele bevraging dat het verband tussen vaccinatiebereidheid en het volgen van de maatregelen niet negatief, maar positief is. Dus, hoe meer iemand de maatregelen volgt, hoe groter de bereidheid tot vaccinatie. Dat we dus de kantjes er zouden gaan aflopen zodra de mogelijkheid tot vaccinatie reëel wordt, blijkt niet uit de data.

Conclusie 3: Dat personen die bereid zijn om zich te laten vaccineren vandaag de maatregelen meer overtreden, wordt niet bevestigd.

Vraag 4: Verschilt de vaccinatiebereidheid tussen doelgroepen?

Een aantal sociodemografische kenmerken hangt samen met de vaccinatiebereidheid. Zo blijken oudere personen (+ 55 jaar) meer bereid om zich te laten vaccineren en zouden ze anderen ook meer stimuleren hetzelfde te doen. Interessant genoeg betreft het hier geen lineair effect, want jongvolwassenen (18-35 jaar) vertonen een iets grotere vaccinatiebereidheid dan middelbare volwassenen. Ook mannen en hoger opgeleide personen vertonen een grotere bereidheid en zouden anderen in hun omgeving meer stimuleren tot vaccinatie in vergelijking met vrouwen en lager opgeleide personen.

Figuur 4. Vaccinatie attitudes per leeftijdsgroep

N = 6056

Conclusie 4: Oudere personen zijn meer bereid om zich te laten vaccineren, maar ook jongvolwassenen hebben een grotere bereidheid dan middelbare volwassenen. Hoger opgeleide personen vertonen ook een positievere houding.

Vraag 5: Welke personen kunnen de meest positieve invloed uitoefenen?

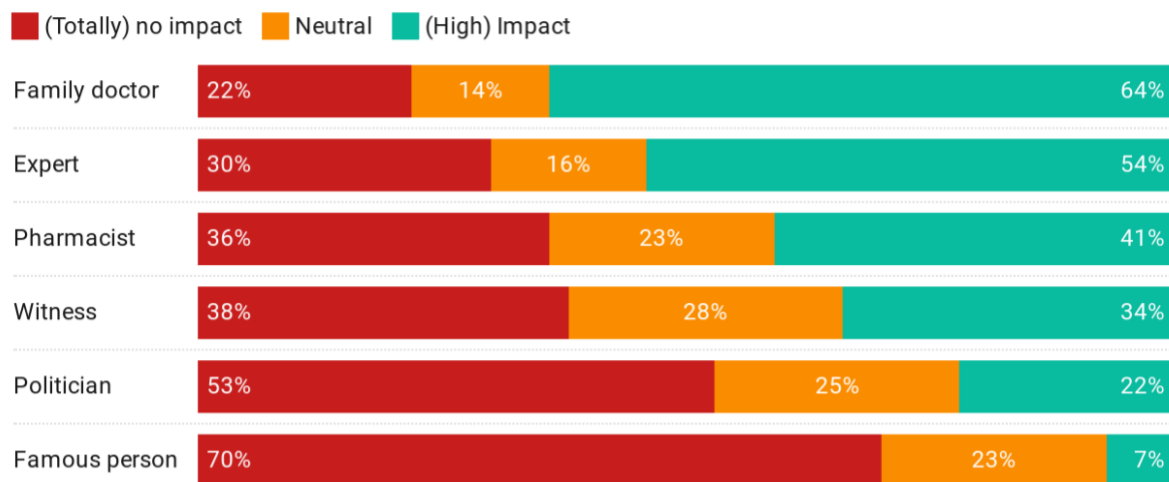
Welke mensen zijn volgens onze respondenten best geplaatst om anderen te overtuigen om zich te laten vaccineren? Uit figuur 5 blijkt dat de meeste deelnemers zich (heel) zeker zouden laten overtuigen door hun huisarts, apotheker of een wetenschappelijk expert. Deze percentages liggen een stuk lager voor politici, bekende Vlamingen of een getuige die reeds is gevaccineerd. Uit onze resultaten bleek dat huisartsen, apothekers en wetenschappelijke experts een grotere impact hebben omdat respondenten een grotere vertrouwensband met hen ervaren en/of meer vertrouwen hebben in hun expertise. Als we

www.motivationbarometer.com

twijfelaars dus over de streep willen trekken, dan kunnen huisartsen, apothekers en wetenschappers best een vooraanstaande rol innemen (zie figuur 6).

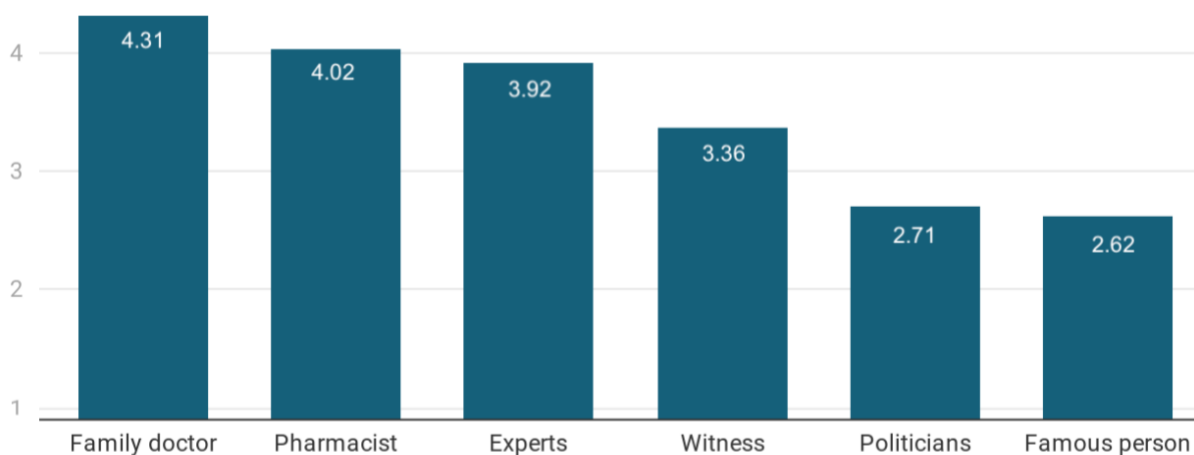
Deze beoordelingen verschillen niet tussen mannen en vrouwen of tussen personen met of zonder partner, terwijl leeftijd en opleidingsniveau een beperkte rol spelen. Het globale patroon is in alle doelgroepen te zien, maar oudere personen zouden nog meer beïnvloed kunnen worden door hun huisdokter, apotheker of experts. Hoger opgeleiden geven dan weer aan iets meer beïnvloed te kunnen worden door experts dan lager opgeleide personen.

Figuur 5. Impact van verschillende bronnen om gevaccineerd te worden.

N = 6056

Figuur 6. Vaccinatie attitude per bron

N = 6056

Conclusie 5: Huisartsen, wetenschappers en apothekers oefenen bij alle doelgroepen de grootste impact uit in het stimuleren van de vaccinatiebereidheid.

Aanbevelingen

1. **Het is onwenselijk om vaccinaties te verplichten. Versterk daarentegen het vrijwillig engagement tot vaccinatie.** Dit kan op verschillende manieren:
 - a. Algemene boodschap: Kader vaccinatie als een daad van solidariteit die zowel jezelf als anderen ten goede komt.
 - b. Personaliseer de boodschap: Moedig mensen aan om een concreet persoon voor ogen te houden voor wie ze zich laten vaccineren.

2. **Communiceer transparant over de ontwikkeling, doeltreffendheid en neveneffecten van de vaccins om het vertrouwen te stimuleren.** Dit kan door:
 - a. Experten via videoboodschappen op een heldere wijze de wetenschappelijke ontwikkeling van het vaccin te laten toelichten.
 - b. Licht in een persoonlijke uitnodigingsbrief tot vaccinatie de doeltreffendheid toe.

3. **Na het vaccineren van de medisch meest kwetsbare groepen en de zorgsector is het wenselijk om alle burgers de kans te geven zich op eigen initiatief te laten vaccineren. Vaccinatiedruk zal verzet uitlokken. Een vrijwillig engagement heeft talrijke voordelen:**
 - a. Vrijwillig gemotiveerde personen zijn bereid om zich extra in te spannen om zich te laten vaccineren (bijv., 2 dosissen)
 - b. Vrijwillig gemotiveerde personen zullen anderen stimuleren om hetzelfde te doen en willen een ambassadeurrol opnemen. Dit kan er gemakkelijk voor zorgen dat je laten vaccineren de norm wordt.
 - c. Vrijwillige gemotiveerden zullen de onwenselijke neveneffecten er meer bijnemen als een noodzakelijk kwaad waardoor ze minder gaan klagen en een negatieve boodschap verspreiden.
 - d. Door voorrang te geven aan vrijwillige gemotiveerden personen, wordt voorkomen dat er onnodige energie wordt besteed aan aarzelende mensen en zij die zich hardnekkig verzetten.

4. **Schakel apothekers, huisartsen en wetenschappers in als sleutelfiguren:**
 - a. Benadruk dat onze gezondheidszorg als geheel erg betrouwbaar is.
 - b. Vraag deze sleutelfiguren om zichzelf te laten vaccineren als voorbeeld voor alle anderen.
 - c. Voorzie trainingen in motiverende gespreksvoering voor deze sleutelfiguren zodat ze over de nodige vaardigheden beschikken om op een motiverende wijze te communiceren met twijfelende burgers.

Appendix – Items voor (gebrekkige) motivatie

- **Vrijwillige of autonome motivatie:**
 - Ik begrijp waarom me laten vaccineren belangrijk is.
 - Ik kan mij volledig vinden in de beslissing om mij te laten vaccineren.
 - Ik vind me laten vaccineren persoonlijk zinvol.
 - Me laten vaccineren sluit aan bij mijn persoonlijke waarden.

- **'Moet'-ivatie of gecontroleerde motivatie:**
 - Ik voel me onder druk gezet om me te laten vaccineren.
 - Ik voel me verplicht om me te laten vaccineren.
 - Ik word bekritiseerd als ik me niet laat vaccineren.

- **Moeite**
 - Het vaccin kost me te veel moeite.
 - Ik kan de inspanning niet opbrengen om mij te laten vaccineren.
 - Ik voel mij niet bekwaam om de nodige stappen te zetten tot vaccinatie.
 - Ik weet niet hoe ik aan de informatie kan geraken om me te laten vaccineren

- **Wantrouwen**
 - Ik maak me zorgen over mogelijke neveneffecten van het vaccin.
 - Ik denk niet dat het vaccin goed zal werken.
 - Ik maak me zorgen om door het vaccin met het coronavirus besmet te geraken.
 - Ik vertrouw het vaccin niet.
 - Ik twijfel of het onderzoek naar de werking van het vaccin wel grondig genoeg is.
 - Ik blijf mij liever veilig gedragen dan mij onmiddellijk te laten vaccineren.

- **Verzet**
 - De Covid-19 epidemie is niet zo ernstig als sommigen beweren.
 - Ik geloof er niet in dat vaccineren helpt om het coronaprobleem op te lossen.
 - De overheid moet zich niet bemoeien met wat ik doe.
 - De overheid moet zich niet bemoeien of ik me laat vaccineren. Dat beslis ik zelf wel.

CONTACT INFORMATION

- **Hoofdonderzoeker:**
Prof. Dr. Maarten Vansteenkiste (Maarten.Vansteenkiste@ugent.be)
- **Medeonderzoeker:**
Prof. Dr. Omer Van den Bergh (omer.vandenbergh@kuleuven.be)
- **Behoud en verspreiding vragenlijst:**
Drs. Sofie Morbee (Sofie.Morbee@ugent.be)
- **Data en analyses:**
Drs. Joachim Waterschoot (Joachim.Waterschoot@ugent.be)

www.motivationbarometer.com

